

Werken met ‘quick wins’ als hefboom voor energie-investeringen in schoolgebouwen

Situering en doel van de overheidsopdracht “energiebesparing bij scholen”

Geert Leemans, departement Onderwijs en Vorming, Vlaamse overheid

Lessons learned

Hilde Breesch, KU Leuven

Judith Vanneste, Jasmien Declerq (BAST architects & engineers)

Netwerk schoolgebouwbeheerders prov. Antwerpen - Thomas More, Geel, 31/03/2022

Situering

1 december 2016: Vlaamse Klimaatop

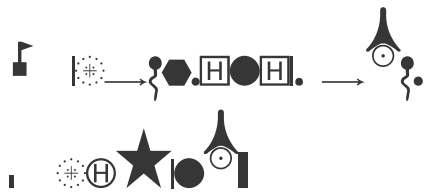
- Vlaams Klimaat- en Energiepact
- Vlaams Klimaat- en Energiepact/Engagementen Onderwijs: 1.8 Klimaattrajecten op schoolniveau.

31 maart 2017: de Vlaamse Regering keurt een aantal maatregelen goed met betrekking tot klimaat en onderwijs:

- Maatregel 8: Studiebureaus voeren pilootprojecten uit rond energiebesparing in scholen, gespreid over 5 Vlaamse provincies
- De oproep = overheidsopdracht (OO) “energiebesparing bij scholen”
- Stuurgroep: Departement Onderwijs en Vorming, Departement Omgeving, AGION, VEKA, VEB, Trividend.

- Ontwikkeling, uittesten en rapporteren van een methodiek voor **energierenovaties in scholen via “quick wins”** (PV, relighting, optimalisatie stookplaatsen, etc.)
- **Meten:** Opvolgen en terugkoppeling van werkelijke energiebesparing.
- Uittesten en toepassen van **financiering** (financiële participatie van alle betrokken).
- **Sensibiliserende en educatieve aspecten** voor leerlingen, leerkrachten en ouders.
- Gedetailleerde beschrijving van het doorgelopen traject met de nadruk op **knelpunten en opportuniteiten**.
- **Formuleren van aanbevelingen** voor beleid en verdere implementatie.

KU LEUVEN

bast

Contact:

Geert.leemans@ond.vlaanderen.be

Horizontaal Beleid

Departement Onderwijs en Vorming

Transversal Policy Division

Flemish Ministry of Education and Training

Hendrik Consciencegebouw

Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Tel. 02/553 95 74

Lessons learned

Hoe investeren in
energiebesparing bij scholen
vanuit “quick wins”?

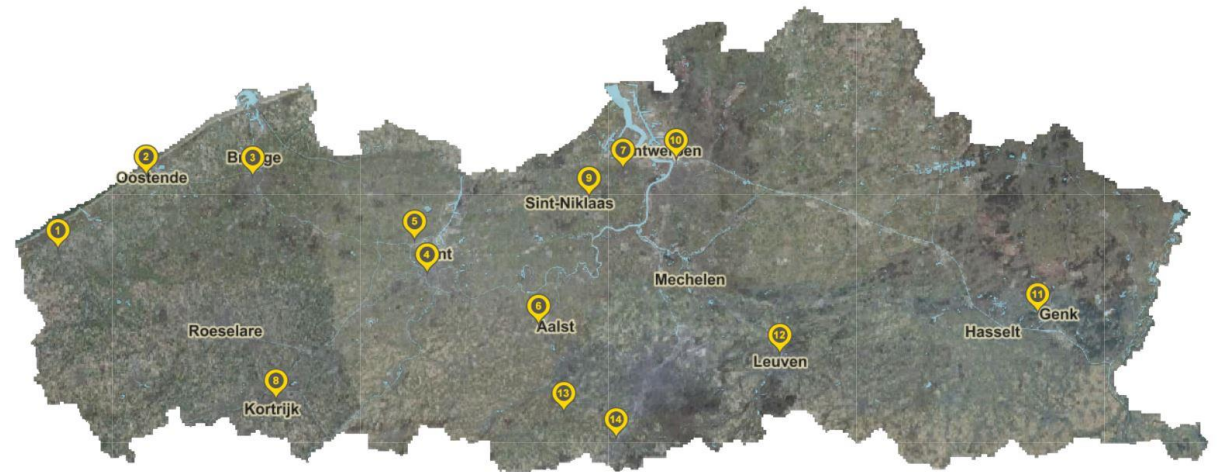
Hilde Breesch (KU Leuven)

Judith Vanneste, Jasmien Declercq (BAST architects & engineers)

Energiebesparing bij scholen

- Tegen 2050 klimaatneutraal
- 6 pilootprojecten verspreid over Vlaanderen

- Aspecten: energetisch – financieel - educatief
- Doelgroepen: schoolbestuur/scholen – beleid - studiebureaus

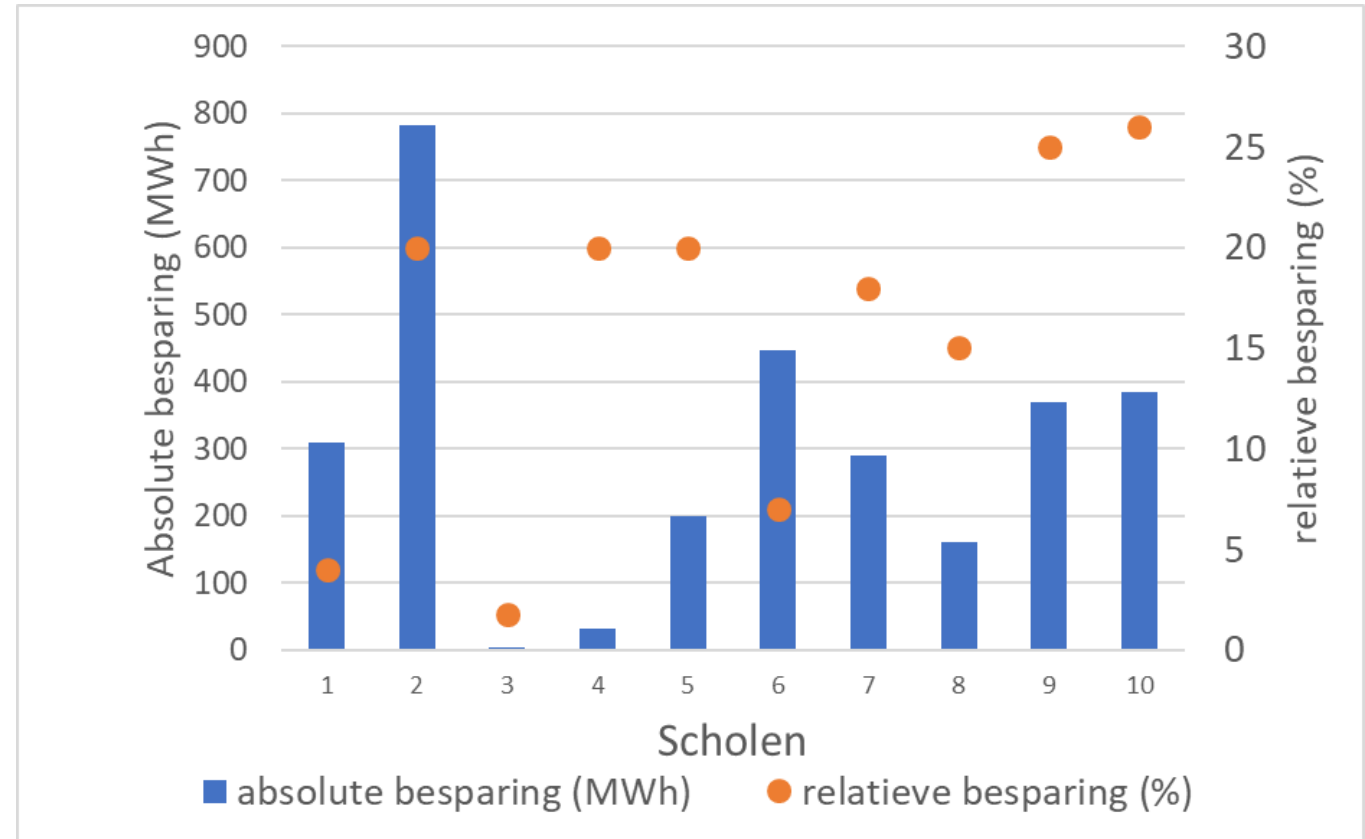
Overzicht

- Introductie
- **Energetisch luik**
- Financieel luik
- Educatief luik
- Overkoepelende aandachtspunten
- Tot slot

Energetisch luik

- Maatregelen pilootprojecten
  - “Quick wins”
    - Optimalisatie gebouwregeling en stookplaats
  - Kleine investeringen
    - relighting
  - Grotere maatregelen
    - Isolatie dak
    - Vernieuwing schrijnwerk
    - Stookplaatsrenovatie
    - Installatie PV
- Energiebesparing pilootprojecten
  - Zowel metingen als berekeningen
  - 4 pilootprojecten uitgevoerd
  - Duidelijk energiebesparingspotentieel

Energetisch luik

- Randvoorwaarden
  - Zekere omvang nodig
    - Budget beschikbaar voor studiekost OF
    - Energieverbruik > 50.000 €/jaar OF
    - Mogelijke besparing verwarming van 15%
  - Voldoende draagvlak in de school
  - Langetermijnvisie
  - Technisch verantwoordelijke binnen de school
  - Bereidheid voor opvolging/monitoring na installatie
- Drempels
  - Ontbreken aanspreekpunt in de school
  - Onvolledige documentatie installaties
  - Verbruik correct in kaart brengen door meetfouten, meerdere tellers, geen meterplan

Overzicht

- Introductie
- Energetisch luik
- **Financieel luik**
- Educatief luik
- Overkoepelende aandachtspunten
- Tot slot

Financiële luik

- Doel
  - Gepaste financiering voor energiebesparingstraject = maatwerk
  - Hoe kunnen “quick wins” bijdragen tot financiering grotere projecten?
- “quick wins”
  - 1ste fase:
    - Eenvoudige maatregelen
    - Winst -> budget voor studie- en begeleidingskost 2de fase
  - 2de fase
    - Bijkomende grotere investeringen
    - Gecombineerde winst -> leningskosten
  - Belangrijke hefboom maar levert niet altijd voldoende kapitaal
  - Weinig of geen quick wins als optimalisatie in verleden reeds gebeurde

Financiële luik

- Financiële studie koppelen aan energetische studie
- Financieringsmethodes
  - Eigen kapitaal
  - Leningen
  - Subsidies (o.a. AGION)
  - Alternatieve kanalen: ESCo, lokale energiecoöperaties
  - Combinatie

Financiering met eigen middelen, leningen en subsidies

- Zowel beperkt aantal gerichte + groter aantal energiebesparingstrajecten
- Randvoorwaarden
  - Voor alle type investeringen
  - Interessant bij beschikbare subsidies
  - Bij voldoende eigen middelen of beperkte eigen budgetten: spreiding via meerjarenplan
  - Interessant bij lening met lage interest
  - Studiekost ten laste van school

Financiering door ESCo

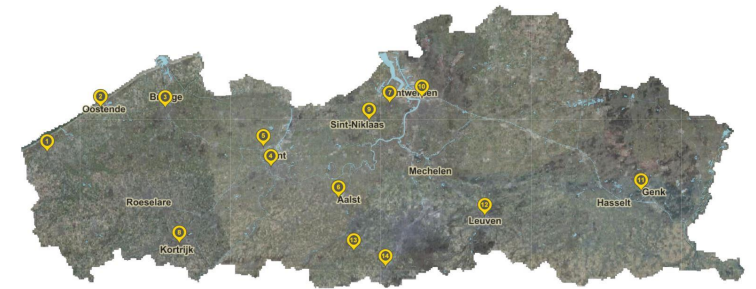
- Uitvoering groter aantal energiebesparingstrajecten
- Via energieprestatiecontract tussen school en ESCo/energiecoöperatie
- Randvoorwaarden
  - Rendabel bij veel “quick wins” en investeringen met korte terugverdientijd
  - Vergoeding aan ESCo (investering, studie en opvolging) + resterende energiekost < energiekost voor uitvoering maatregelen
  - Interessant indien geen subsidies
  - Ontzorging tijdens looptijd energieprestatiecontract
  - Energiecoöperatie: ouders en leerkrachten aandeelhouder -> verhoging betrokkenheid

Hybride financiering

- Financiering opgesplitst in 2 loten
  - Lot 1: minder rendabele investering met eigen middelen + subsidies
  - Lot 2: hernieuwbare technieken door ESCo/energiecoöperatie
- Uitvoering voor beperkt aantal gerichte energiebesparingstrajecten
- Randvoorwaarden (extra t.o.v. aparte financiering)
  - Interessant bij installatie hernieuwbare technieken (bv. PV-installatie)

Financiering in pilootprojecten

- 2 pilootprojecten via eigen middelen en subsidies
  - Lange terugverdientijd -> niet interessant voor ESCo
  - Te betalen rendementen aan ESCo > rentevoet bij lening
- 1 pilootproject via hybride financiering: opsplitsing in 2 loten
  - Dakrenovatie via eigen middelen + subsidies en PV-installatie via energiecoöperatie
  - Studie, - investerings- en begeleidingskosten gedekt door “quick wins”
  - Geen impact op cash flow school
- 1 pilootproject via ESCo
  - Alternatieve financiering via cessie van vorderingen
  - Grote energiebesparing met terugverdientijd < 10j
  - Geen impact op cash flow school + school ontzorgd

Drempels financiering

- Aanbod
  - Groot aanbod -> geschikte formule?
  - Alternatieve financiering te weinig gekend
- Rendabiliteit
  - Verbeterd comfort moeilijk financieel te becijferen
  - Derdepartijfinanciering via energiecoöperatie niet makkelijk uit te voeren
- Lange terugverdientijden: specifiek in ESCo
  - Haalbare ingrepen: relighting, spourwmuurisolatie, PV-installatie
  - Minder geschikt: renovatie (groot deel) gebouwschil, ventilatie, voorafgaandelijke investering nodig voor energie-investering

Overzicht

- Introductie
- Energetisch luik
- Financieel luik
- **Educatief luik**
- Overkoepelende aandachtspunten
- Tot slot

Educatief luik

- Doel
  - Creatie draagvlak voor energiebesparing en duurzaamheid bij leerkrachten, leerlingen, ouders, buurt
  - Integratie energiebesparingstraject in schoolbeleid en les
- Voorbeelden
  - Leerlingen aan zet: ideeënplatform, real-time verbruiksdata
  - Koppeling aan breder lespakket over SDG's: klimaatdag en –debat
  - “teach the teacher” -> herhaling workshops
  - Succesvolle samenwerking met externe partners: MOS of gemeente
- Drempels
  - Bestaande aanbod is versnipperd
  - Leerplannen maken integratie moeilijk
  - Gemotiveerde leerkrachten overbevraagd
  - Variatie aan doelgroepen -> moeilijk consensus globaal project

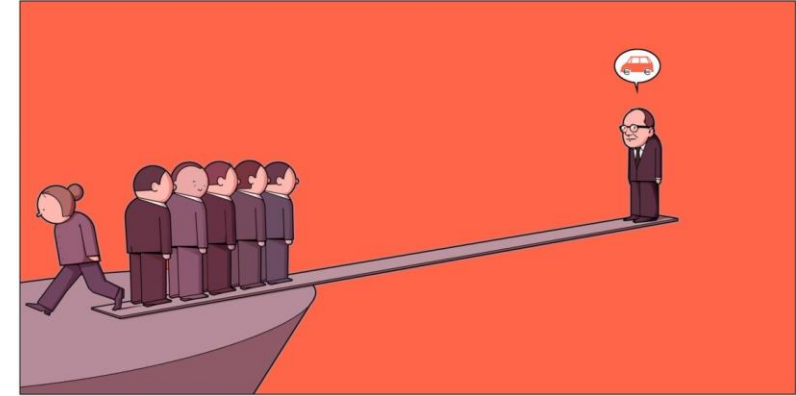

Overzicht

- Introductie
- Energetisch luik
- Financieel luik
- Educatief luik
- Overkoepelende aandachtspunten
- Tot slot

Aandachtspunten schoolbestuur

- Vooraf
  - Stel langetermijnvisie op + implementatie in begroting
  - Focus op 1 groot project tegelijk
  - Schulden/aflossingen in verhouding met energiebesparingen
- Draagvlak
  - Start vanuit overkoepelend niveau (scholengroep, gemeente, ...)
  - Draagvlak energiebesparingen door alle niveaus binnen school
- Tijdens uitvoering
  - Duid SPOC aan voor opvolging energetisch + financieel + educatief deel
  - Koppel energiebesparingstraject aan educatief traject van bij de start
- Extra: gebruik schoolgebouw intensiever en breder

Aandachtspunten studiebureau

- Ontzorging = essentieel
- Afsluiten samenwerkingsovereenkomst
- Werkwijze afstemmen op context + mogelijkheden van de school
- Enkel strikt noodzakelijke info opvragen

Aandachtspunten beleidsmakers

- Ontzorging
  - Ondersteuning bij opmaak langetermijnvisie
  - Info financieringsmogelijkheden en aanbestedingsprocedures
  - Educatieve inhoud over duurzaamheid
- Monitoring
  - Snelle uitrol digitale meters -> opvolging
  - Opzetten platform voor scholen om energieverbruiken te vergelijken
- Suggesties voor AGION-subsidies
  - Voorrang aan energiebesparingstrajecten
  - Subsidies koppelen aan energiedoelstellingen

Overzicht

- Introductie
- Energetisch luik
- Financieel luik
- Educatief luik
- Overkoepelende aandachtspunten
- Tot slot

Tot slot

- Rapport online beschikbaar
  - Samenvattend eindrapport
  - Individuele rapporten pilootprojecten

<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/directies-en-administraties/organisatie-en-beheer/maak-van-je-school-een-effectieve-duurzame-en-gezonde-leeromgeving/duurzame-leeromgevingen>

